

MIGRATION IN POST-COMMUNIST ROMANIA

Dariana Mihaela Mihai*

Ilie Cristian Șelaru*

10.52846/AUCSI.2025.2.09

Abstract

The article contains an analysis of the migratory movements of the Romanian population in the period 1990-2024. We considered the two main components of migration (internal migration and international migration), focusing on the latter. The data sources were the TEMPO databases of the National Institute of Statistics. Through the entire approach, which is intended to be statistical, but with sociological and especially historical value, we aim to outline an overview of how the migration phenomenon has reconfigured the social structure of the country over the past decades.

Key words: *migratory movement of the population, international migration, emigrants, immigrants, evolution, effects.*

Introducere

Studiul pornește de la premisa conform căreia migrația poate fi privită drept o componentă esențială în construirea socială a realității, fiind atât un produs uman, individual, cât și un produs social care poate reconfigura structura socială a unei națiuni. Migrația, cu precădere cea internațională, reprezintă un fenomen complex presupunând mai mult decât simpla mutare a unor indivizi dintr-un loc de origine în altul de destinație, această mișcare având o serie de implicații la nivel social, psihologic, economic, politic, demographic, militar etc. În acest context, analiza de față reprezintă o panoramare asupra principalelor tendințe ce s-au manifestat pe teritoriul național după decembrie 1990, țara noastră fiind atât țară de origine cât și țară de destinație sau de tranzit.

Literatura de specialitate

Ca fenomen social, de-a lungul timpului, migrația a intrat în sfera de interes a diversilor cercetători și membri ai comunității științifice (istorici, sociologi, demografi, economiști, specialiști în științe politice, juridice sau economice, antropologi). În funcție de sfera de proveniență aceștia au propus teorii și paradigme prin care au încercat să explice caracteristicile migrației.

Există două perspective care domină în definirea conceptului și a modului de analiză a fenomenului migrației contemporane: prima, predominantă, este cea sociologică, investigând mecanismele și implicațiile migrației la diferite niveluri sociale. A doua perspectivă - geografică - implică referințe spațiale la dimensiunea și diferențele regionale cauzate de migrație.

* Ph.D. National Institute of Statistics, Bucharest, Romania, dariana_mihai@yahoo.com

* Ph.D. Student, University of Economic Studies, Bucharest, Romania, selarui@yahoo.com

Conform expertului britanic în probleme de migrație, Jessica Hagen-Zanker (2013), teoriile referitoare la migrație pot fi defalcate pe trei paliere, în funcție de nivelul asupra căruia se concentrează atenția cercetătorilor.

La nivel micro, teoriile abordează cauzele migrației din punct de vedere al valorilor, dorințelor și așteptărilor individuale. În această sferă se înscriu: modelul push-pull, teoria neoclasică a micro-migrației, modelele behavioriste și modele sistemice.

La nivel mezo, perpetuarea cauzei migrației este explicată de teoriile ce fac referire la rețelele sociale, respectiv: teoria capitalului social, teoria instituțională, teoria rețelilor, legătura de cauzalitate cumulativă, teorii referitoare la migrația forței de muncă.

La nivel macro, cauzele migrației sunt explicate prin structura oportunităților (ca de exemplu structura economică), teoriile în acest domeniu fiind: teoria neoclasică a micromigrației, migrația ca sistem, teoria pieței duale a muncii, teoria sistemelor mondiale, tranziția mobilității.

Studiile istorice despre emigrația în România post comunistă sunt puține, deși statisticile despre migrație furnizate de autorități interesează întotdeauna decidenții.

Primele cercetări asupra migrației din România în Ungaria datează din anii 1990 (Sandu 1999), însă există și studii ceva mai recente ce demonstrează schimbarea ierarhiilor familiale și comunitare datorită migrației (Diminescu, 2004; Cosmeanu 2005). Ghețău (2003) a analizat soldul migrației externe, ajungând la concluzia că este foarte posibil ca acesta să fie negativ, dar că migrația rămâne o variabilă necunoscută întrucât ea nu poate fi măsurată cu exactitate.

Alte studii fac referire la disfuncționalitățile pe care familiile le cunosc din cauza migrației pe fondul sărăciei, scăderii nivelului de trai, șomaj etc. (Voinea, 2005). Pentru analiza migrației interne, Chelcea&Lățea (2000) au arătat că numeroase orașe ori chiar sate ardelene și bănățene au semnificative contingente de locuitori originari din alte provincii precum Moldova ori Oltenia. Stănculescu (2002) arată că separarea de familia de origine, mai ales în mediul rural unde există o relație mai strânsă între comunitate și biserică, poate avea drept consecință o adaptare deficitară a oamenilor în mediul urban. În privința socializării copiilor, Mihăilescu (2003) arată că, în comparație cu societățile tradiționale în care funcția de socializare era realizată de către familie, în societățile moderne aceasta este preluată de instituții exterioare familiei (școală, instituții culturale etc.), fapt ce poate fi constatat și în cazul familiilor de migranți.

În fine, alte studii fac referire la fenomenul migrației aflat în corelație cu fenomenul devianței. Diverse studii în domeniu arată că rata criminalității a cunoscut creșteri semnificative după 1990 față de perioada anterioară acestui an, însă există rețineri în compararea celor două perioade deoarece validitatea înregistrărilor și raportarea reală a numărului de infracțiuni sunt puse la îndoială ca fiind subdimensioate (Răscanu, 1997).

Metodologie

În funcție de mai multe criterii pot fi identificate mai multe tipuri de migrație: imigrație și emigrație (intrări, respectiv ieșiri), în funcție de o populație dată; internă și externă (internațională), cu referire la un anumit teritoriu național; temporară și definitivă, în funcție de criteriul temporal: legală și ilegală (clandestină) în funcție de respectarea legislației în vigoare; voluntară și forțată, în funcție de factorul care a determinat-o; migrație de revenire și migrație circulară; migrație pentru muncă, migrația studenților, migrație pentru căsătorie etc., în funcție de motivația subiecților sociali. În prezentul articol ne vom referi la migrația internațională, așa cum este ea definită în metodologiile cu care uzitează Institutul Național de Statistică.

Mai exact, ne vom referi la emigranți, prin aceștia înțelegând „cetățenii români care și-au stabilit domiciliul permanent în străinătate”. Emigranții cu schimbarea domiciliului sunt persoanele (de cetățenie română) care emigrează în străinătate. Emigrația este acțiunea prin care o persoană renunță la domiciliul din România și își stabilește domiciliul pe teritoriul altui stat. Domiciliul din România al persoanei este adresa la care aceasta declară că are locuința principală, trecută în actul de identitate (CI/CI provizorie, BI), așa cum este luată în evidența organelor administrative ale statului.

Am urmărit evoluția migrației internaționale în perioada 1990-2024 în funcție de numărul total al emigranților, în funcție de țările de destinație, distribuția pe sexe a persoanelor care au emigrat, precum și intervalul de vârstă în care aleg, cu precădere să emigreze, în vederea unei panoramări cât mai ample care să surprindă evoluția fenomenului emigrării în România postcomunistă.

Evoluția migrației internaționale între anii 1990-2024

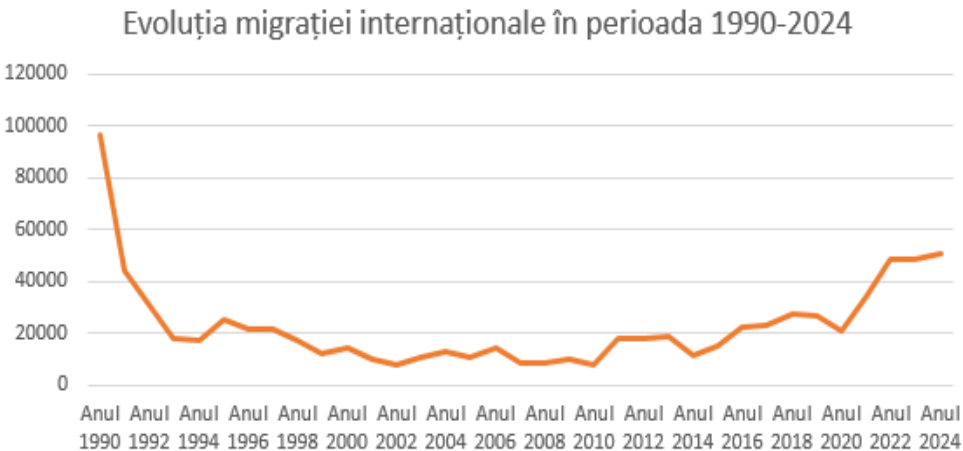
Tabelul 1. Numărul persoanelor care au părăsit România între 1990-2024

Sursa: INS – TEMPO

Anul	Numărul persoanelor care au părăsit România în intervalul 1990-2024
1990	96929
1991	44160
1992	31152
1993	18446
1994	17146
1995	25675
1996	21526
1997	21526
1998	17536
1999	12594

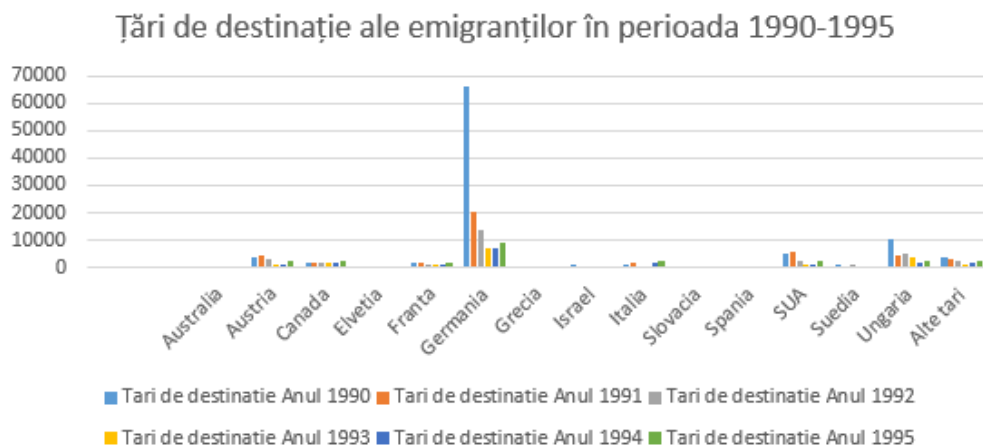
2000	14753
2001	9921
2002	8154
2003	10673
2004	13082
2005	10938
2006	14197
2007	8830
2008	8739
2009	10211
2010	7906
2011	18307
2012	18001
2013	19056
2014	11251
2015	15235
2016	22807
2017	23156
2018	27229
2019	26775
2020	21031
2021	34341
2022	48438
2023	48612
2024	51062

Figura 1. Evoluția migrației internaționale în perioada 1990-2024

Așa cum rezultă din analiza datelor de mai sus, primii ani de după Revoluția din decembrie 1989 au fost caracterizați de o valoare foarte ridicată a fenomenului migrației internaționale a cetățenilor români. Acest fenomen poate fi pus pe seama deschiderii granițelor țării, odată cu schimbarea regimului politic, fapt ce a dus la plecarea definitivă din țară a peste 170. 000 de cetățeni români numai în primii 3 ani. După anul 2000, migrația internațională a fost relativ constantă, aproximativ 10. 000 de persoane/an părăsind țara, cel mai probabil pentru un loc de muncă. În anii crizei economico-financiare ce a afectat atât continentul european cât și Statele Unite ale Americii, s-a putut constata o scădere a numărului persoanelor care au plecat din țară. În privința țărilor de destinație, în anii 1990-1993, cei mai mulți cetățeni emigrau spre Germania, Ungaria sau Israel, fapt ce confirmă teoriile enunțate în prima parte a articolului. Este vorba despre un fenomen de emigrare în masă a minorităților etnice (în special germane și maghiare) și a românilor care, fiind de sărăcie, cereau azil politic în Occident.

Figura 2. Țări de destinație ale emigranților în perioada 1990-1995

Între 1994-1996 se observă un nivel scăzut al migrației în Europa de Vest, cei care alegeau să migreze făcând-o, în special pentru munca sezonieră sau ilegală.

După 1996, tot mai mulți români aleg se emigreze în Statele Unite ale Americii și Canada, mai mult decât în țările europene. După 1999 se poate constata o migrație ilegală, „incompletă” sau circulară către țările europene precum Germania sau Italia, în special pentru muncă. Din 1999 se constată o reducere a numărului acordurilor de recrutare a forței de muncă în țări europene precum Germania, Spania, Portugalia și Italia, fapt ce duce la reducerea migrației către acestea. Între 2002-2007, odată cu eliminarea obligativității vizelor Schengen, se remarcă o creștere rapidă în migrația circulară, existând posibilitatea de ședere legală pe o perioadă de trei luni, fapt ce a dus la creșterea migraților către destinații precum Italia și Spania.

Figura 3. Țări de destinație ale emigranților în perioada 1996-2000

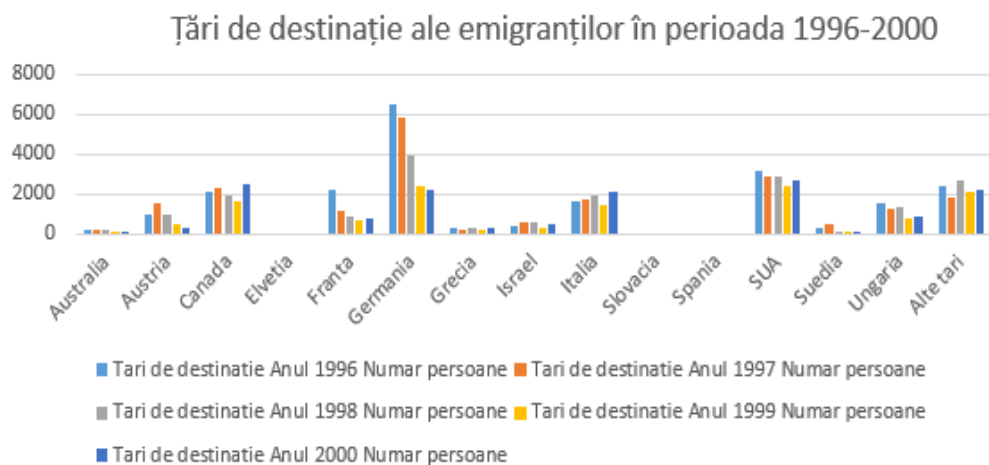
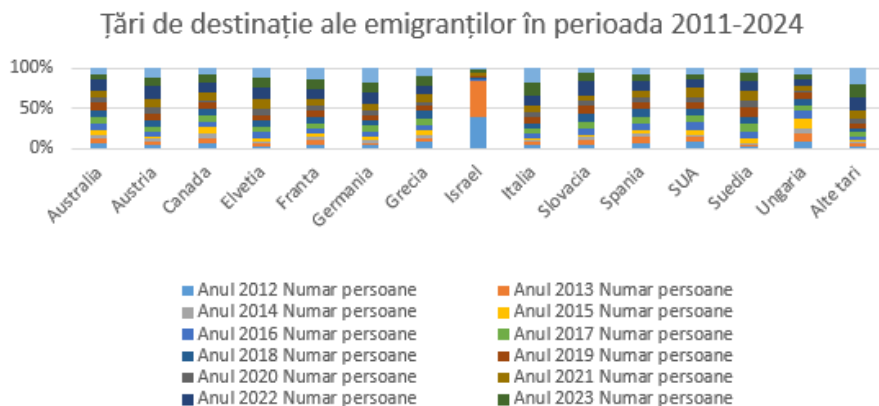

Figura 4. Țări de destinație ale emigranților în perioada 2001-2010

Tari de destinație	Anul 2001	Anul 2002	Anul 2003	Anul 2004	Anul 2005	Anul 2006	Anul 2007	Anul 2008	Anul 2009	Anul 2010
	Numar persoane	Numar persoane	Numar persoane	Numar persoane	Numar persoane	Numar persoane	Numar persoane	Numar persoane	Numar persoane	Numar persoane
Australia	79	58	45	84	78	125	83	82	128	81
Austria	167	293	326	491	421	581	313	345	421	569
Canada	2483	1437	1444	1445	1220	1655	1787	1738	2045	858
Elvetia	100	141	200	182	151	178	115	120	99	85
Franța	463	233	338	436	343	529	372	431	576	405
Germania	854	1305	1938	2707	2196	3110	1902	1788	1938	1399
Grecia	105	60	64	97	114	134	72	85	124	133
Israel	279	106	164	85	64	128	57	50	111	62
Italia	1486	1317	1993	2603	2731	3393	1401	1098	984	844
Slovacia	20	122	130	54	19	30	11	7	6	26
Spania	616	172	186	162	139	330	138	238	547	882
SUA	1876	1356	2012	2049	1679	1982	1535	1591	1793	1086
Suedia	51	42	50	62	29	37	2	7	15	17
Ungaria	680	903	984	1553	1013	900	266	354	331	266
Alte țări	662	609	799	1072	741	1085	776	805	1093	1193

Figura 5. Țări de destinație ale emigranților în perioada 2011-2024

După 2007 are loc un process de liberalizare a circulației persoanelor, iar 2011, între țările spre care emigrau românii se numărau Spania, Franța și Italia.

Sintetizând, o reprezentare grafică a fenomenului migraționist în România postcomunistă, pe etape istorice, ar putea arăta astfel:

Figura 6. Etapele fenomenului migraționist în România postcomunistă
 1990-1993 1994-1996 1996-2001 2002-2006 2007-prezent
 Migrații etnice Migrații exploratorii Migrații de început Destinații Schengen Mobilitatea UE

Tabelul 2. Numărul persoanelor care au părăsit România pe sexe
 Sursa: INS – TEMPO

Anul	Numărul persoanelor			
	Bărbați		Femei	
	Date absolute	Pondere%	Date absolute	Pondere%
1990	46335	47.80	50594	52.20
1991	21211	48.03	22949	51.97
1992	16085	51.63	15067	48.37
1993	8751	47.44	9695	52.56
1994	7886	45.99	9260	54.01
1995	11478	44.70	14197	55.30
1996	10079	46.82	11447	53.18
1997	9423	47.24	10522	52.76
1998	8460	48.24	9076	51.76
1999	5858	46.51	6736	53.49
2000	6798	46.08	7955	53.92
2001	5011	50.51	4910	49.49
2002	3700	45.38	4454	54.62
2003	4413	41.35	6260	58.65
2004	4934	37.72	8148	62.28
2005	4110	37.58	6828	62.42
2006	5341	37.62	8856	62.38
2007	3088	34.97	5742	65.03
2008	3069	35.12	5670	64.88
2009	3768	36.90	6443	63.10
2010	2917	36.90	4989	63.10
2011	8527	46.58	9780	53.42
2012	8174	45.41	9827	54.59
2013	8526	44.74	10530	55.26
2014	4776	42.45	6475	57.55
2015	6521	42.80	8714	57.20

2016	10007	43.88	12800	56.12
2017	10198	44.04	12958	55.96
2018	11989	44.03	15240	55.97
2019	11873	44.34	14902	55.66
2020	9610	45.69	11421	54.31
2021	15955	46.46	18386	53.54
2022	23195	47.89	25243	52.11
2023	23276	47.88	25336	52.12
2024	25301	49.55	25761	50.45

Așa cum se poate observa din datele analizate, femeile au părăsit România într-o proporție mai mare decât bărbații. Dacă în anii de după Revoluție, ponderile celor două sexe erau aproximativ egale, după anul 2004 și mai ales în perioada de criză economică (2008-2009), femeile au fost cele care au emigrat într-o proporție mai mare. Aceeași tendință a femeilor de a emigra într-o proporție mai mare decât bărbații se menține în anii următori.

Un alt element important în analiza migrației internaționale a românilor este vârsta la care aceștia își părăsesc domiciliul. În perioada „migrațiilor etnice” (1990-1993) au migrat cel mai mult tinerii din categoriile de vârstă 20-24 de ani și 25-29 de ani, cel mai probabil în căutarea obținerii azilului politic în țări din Europa de Vest, urmași de cei din categoria de vârstă 30-34 de ani care au migrat, cel mai probabil, spre țările de origine ale înaintașilor lor.

În intervalul de timp 1994-1996, se remarcă aceeași tendință a celor tineri de a părăsi țara în căutarea unor noi piețe de muncă.

„Migrațiile de început” sunt caracterizate de o un exod al familiilor tinere cu copiii lor spre destinații ce urmau să le devină o a doua casă. În acest mod se poate explica o creștere a emigranților pe intervalul de vârstă 0-4 ani și pe intervalul 5-9 ani, corelate cu categoriile de vârstă 5-9 ani.

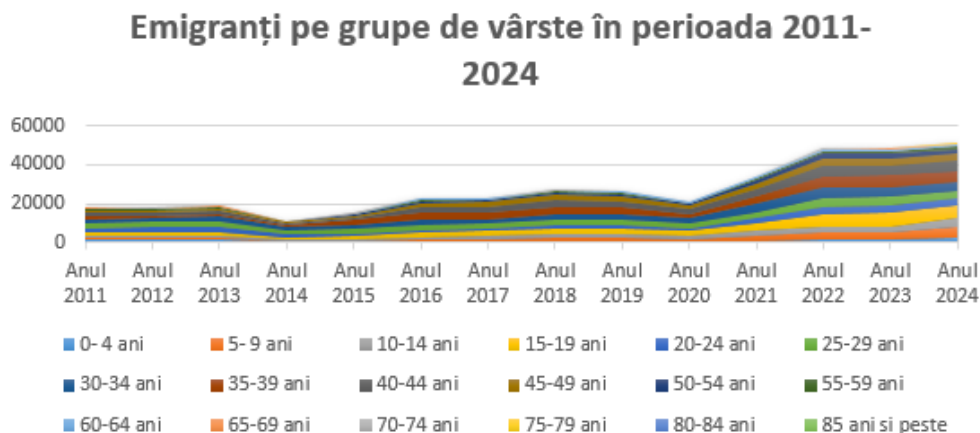
Tabelul 3. Numărul persoanelor care au părăsit România din principalele grupe de vârste, în intervalul 1992-2001

Sursa: INS – TEMPO

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	Număr persoane	Număr persoane	Număr persoane	Număr persoane	Număr persoane	Număr persoane	Număr persoane	Număr persoane	Număr persoane	Număr persoane
0- 4 ani	970	1203	1892	1722	1432	1773	3497	2432	2452	1465
5- 9 ani	1584	1263	1264	1573	1263	1018	1433	879	948	692
20- 24 ani	4917	2566	2052	2872	2395	1793	1387	1046	1117	666
25- 29 ani	4204	2215	2744	5294	4113	4035	2356	1717	2202	1434
30- 34 ani	3394	1848	1724	3065	2317	2239	1876	1610	2437	1748
35- 39 ani	3298	1777	1683	2786	2106	1918	1199	960	1159	862

Către destinațiile Schengen, în perioada 2002-2006 au migrat aceleași categorii de vârstă, urmând ca, după intrarea României în Uniunea Europeană și până în prezent, să se constate, într-adevăr, o liberă circulație a persoanelor, fapt evidențiat și de date. Mai exact, se remarcă o emigrare a tuturor categoriilor de vârstă, așa cum rezultă din graficul următor:

Figura 6. Emigranți pe grupe de vârstă în perioada 2011-2024

Concluzii

Migrația permanentă este doar una dintre dimensiunile fenomenului migraționist și asupra acesteia ne-am concentrat atenția în studiul de față.

Dacă vom corela cifrele referitoare la distribuția pe sexe ale emigranților cu țările de destinație alese de aceștia și cu perioadele istorice analizate, am putea concluziona că, în prima decadă a anilor '90, putem vorbi de o așa-numită etapă a etnicității și apartenenței religioase, în care fluxurile de migranți au fost din zonele cu concentrare etnică (în special Transilvania) spre Germania și/sau Ungaria pe de o parte și în Israel pe de altă parte, într-o repatriere etnică a evreilor.

După 1994, criteriul etnic se diminuează, pe de o parte datorită faptului că populația etnică ce dorea să migreze o făcuse deja în primii ani postrevoluționari, iar pe de altă parte datorită faptului că migrația definitivă este înlocuită cu migrația circulatorie, respectiv cu persoane care fac drumuri între țara de origine și țara de destinație. Motivația emigrației românilor în această perioadă este dată de confortul economic oferit de țările de destinație, precum și de stabilitatea socială și politică din acestea.

În anii 2000 se poate observa un flux al migranților către țările care oferă o piață largă de muncă, în special în agricultură, în țări precum Spania sau Italia, ori spre destinații precum Canada și Statele Unite ale Americii, în încercarea de a căuta „visul american”. Ulterior, odată cu aderarea României la Uniunea Europeană și cu libera circulație a persoanelor, românii își îndreaptă atenția

către țări europene precum Franța, Italia sau Germania, mai aproape cultural de spațiul românesc ce face parte din marea familie europeană. Între 2019 și 2024, după pandemia Covid 19, românii aleg să își reorienteze opțiunile de emigrare dinspre sudul relativ sărac al Europei spre țări nord-vestice mai bogate (Germania, Austria, Franța, Belgia, Olanda). Dincolo de efectul post pandemic, poate fi vorba și de efectele cumulate ale migrației către aceste țări, precum achiziția unei noi cetățenii facilitată de legislația din aceste state.

Un alt aspect ce trebuie remarcat este atracția românilor către două țări nordice, Suedia și Norvegia, în special odata cu începerea pandemiei Covid 19, predilecția către aceste două state neputând fi explicată concret, ci doar intuitiv prin atracția românilor spre spațiul nordic, asociat, la nivel colectiv cu liniștea, rigoarea regulilor și siguranța unui trai mai bun.

În toate etapele istorice analizate, se poate constata că au emigrat în special tinerii (fie că vorbim de cei foarte tineri 20-24 de ani) sau de cei care și-au format familii și au copii mici.

Emigrează și persoanele de până la aproximativ 40 de ani, adulte, care au și cel mai înalt potențial de muncă și de inovație, fiind adaptabili și mobili.

De asemenea, femeile emigrează într-o proporție mai mare decât bărbații. Acest lucru are consecințe asupra copiilor care rămân în grija tatălui sau au bunicilor, ceea ce duce la o modificare a rolurilor în familia nucleară, aceste aspecte trebuind studiate cu atenție de către cercetători și decidenți.

Suntem de părere că studiile referitoare la emigranții români sunt puține și sunt restrânse la paliere precum rețele și fluxuri de migrație în contextul dislocării forței de muncă sau, mai nou, al tinerilor care aleg să își definitiveze studiile în străinătate. Considerăm că acest tablou ar putea fi îmbunătățit cu studii de istorie culturală și geografie simbolică. Corelate cu studii despre imigranți, acestea ar completa într-o manieră fericită studiul migrației, de la „hărțile mentale” ale migranților la „ontologiile etnice” pe care le duc cu ei în spațiile în care migrează.

Bibliografie

1. Chelcea, L., Lățea, P. (2000). *România profundă în comunism. Dileme identitare, istorie locală și economie secundară la Sântana*, București, Editura Nemira
2. Cosmeanu, M. (2005). „Tranziție și transit. Migrația ilegală în Ungaria anilor '90” în L. Chelcea, O. Mateescu (eds.) *Economia informală în România: piețe, practici sociale și transformări ale statului după 1989*, București, Ed. Paidea, 2005, p. 223-260
3. Diminescu, D. (2004). „Vizibili, dar puțini numeroși” în 22 – *GDS*, nr.734/2004
4. Ghțău, V. (2003). „Declinul demografic continuă”, *Barometrul social*, februarie

5. Hagen-Zanker, J. (2008). „Why Do People Migrate? A Review of the Theoretical Literature”, WP nr. 2008/WP002, Overseas Development Institute (ODI), Universitatea din Maastricht, Olanda
6. Mihăilescu, I. (2003). *Sociologie generală*, Iași, Ed. Polirom
7. Rășcanu, R. (1997). „Implicații psihoclinice ale unor disfuncții sociale: conflict, violență, maltratare, suicid, homosexualitate” în M. Zlate (coord.) *Psihologia vieții cotidiene*. Iași. Ed. Polirom
8. Rotariu, Traian. (1999). Asupra unor aspecte ale migrației interne în România. *Sociologie Românească* Iași, Ed. Polirom
9. Sandu, D. (1999). *Spațiul social al tranziției*, Iași, Ed. Polirom
10. Tufan, N. (2007). „Consecințe sociale ale fenomenului migrațional după 1990, în România” în *Sociologie Românească*, Vol. V, Nr. 4, 2007
11. Voinea, M. (2005). *Familia contemporană. Mica enciclopedie*, București, Ed. Focus
12. <http://statistici.INSSE.ro:8077/tempo-online/>

